

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 การทำวิจัยโดยการเก็บรวบรวมข้อมูล

การทำวิจัยโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแนวความคิด บทความในวารสาร นิตยสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และจากการสัมภาษณ์ (interview) หรืออ้างอิงบทสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นพื้นฐานความรู้ในการวิเคราะห์ให้เห็นถึงความต้องการของสังคมที่มีต่อศิลปะร่วมสมัย และหอศิลป์ร่วมสมัยในประเทศ ได้ข้อมูลในเชิงคุณภาพ

3.2 การทำวิจัยโดยการสำรวจแบบสอบถาม และเทคนิคการสังเกตตรง

การทำวิจัยโดยการสำรวจแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐาน ทักษะคิด ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะที่มีต่อวงการศิลปะ โดยทำการสำรวจแบบสอบถามด้วยตนเองเป็นจำนวนหอศิลป์ละ 25 ชุด ในแต่ละกลุ่มประเภทที่กำหนด ได้แก่ หอศิลป์แห่งชาติ หอศิลป์ของสถาบันการศึกษาของรัฐ หอศิลป์สถาบันและองค์กรต่าง ๆ ของรัฐ และหอศิลป์ภาคเอกชน ซึ่งได้แบบสอบถามทั้งหมด 200 ชุด และการทำวิจัยโดยใช้เทคนิคการสังเกตตรง (direct observation) ในตัวอย่างอาคารหอศิลป์ในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษาความต้องการ และข้อปัญหาในการใช้งาน

3.2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

จากการศึกษาเบื้องต้นจากหอศิลป์ แกลเลอรี และพิพิธภัณฑ์ในประเทศไทย เพื่อต้องการทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นเบื้องต้นจำนวน 12 สถานที่ เพื่อนำปัญหามาใช้ในการออกแบบเครื่องมือวิจัย โดยแบ่งเนื้อหาของการศึกษาออกเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ข แบบสอบถาม)

ตอนที่ 1 : ข้อมูลเบื้องต้น เป็นการสอบถามข้อมูลเบื้องต้นของผู้ทำแบบสอบถามเพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ อันได้แก่ ข้อมูลเรื่องเพศ ข้อมูลเรื่องอายุ ข้อมูลเรื่องระดับการศึกษา ข้อมูลเรื่องสถานะทางสังคม ข้อมูลเรื่องความถี่ในการเข้าชมงาน ข้อมูลเหตุผลที่เข้าชมงานศิลปะ โดยนอกจากเป็นคำถามในการเลือกตอบแล้ว ยังใช้คำถามที่กำหนดความถี่ (frequency determination question)

ตอนที่ 2 : ความคิดเห็นต่อหน้าที่ กิจกรรม และองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมของหอศิลป์ เป็นการสอบถามความคิดเห็นต่อหน้าที่ กิจกรรม และองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมของหอศิลป์ ที่เป็นตัวแปรตามที่กำหนดในสมมติฐาน โดยใช้คำถามแบบ สเกลการวัดทัศนคติ (semantic differential scale) 7 ระดับ โดยคุณสมบัติที่ดี หรือเป็นด้านจุดแข็งจะอยู่ทางด้านซ้าย ส่วนคุณสมบัติที่ด้อยหรือเป็นจุดอ่อนจะอยู่ทางด้านขวา

ต่อจากนั้นได้ทำการวิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือการวิจัยโดยการทดสอบจากการกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายกับประชากรเพียงแค่ครั้งเดียว แล้ววัดค่าความสอดคล้องภายใน (internal consistencies) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ซึ่งพบว่ามีค่าเท่ากับ 0.93

พบว่าเครื่องมือมีคุณภาพอยู่ในระดับที่ยอมรับได้อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดีแต่ผู้วิจัยก็จำเป็นต้องมีการพัฒนา หรือปรับแต่งข้อความในข้อคำถามข้อที่ 8.4 และ 9.2 ในตอนที่ 2: ความคิดเห็นต่อหน้าที่ กิจกรรม และองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมของหอศิลป์ เพื่อให้ข้อมูลมีคุณภาพสูงยิ่งขึ้นไปอีก

ในการคิดข้อคำถามเครื่องมือวิจัย แบ่งกลุ่มข้อมูลออกเป็น 3 กลุ่มคือ ด้านหน้าที่ ด้านกิจกรรม และด้านองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม ดังต่อไปนี้

1) หน้าที่ ได้แก่ หน้าที่ในการให้ความรู้โดยจัดแสดงงานศิลปะด้านประวัติศาสตร์ หน้าที่ในการให้ความรู้โดยจัดแสดงงานศิลปะถาวร หน้าที่ในการให้ความรู้โดยจัดแสดงงานศิลปะชั่วคราว หน้าที่ในการให้ความรู้โดยเป็นสถานที่เผยแพร่ศิลปะเชิงพาณิชย์ หน้าที่ในการให้คำแนะนำและความรู้แก่ผู้สนใจศิลปะ และนักสะสมศิลปะ หน้าที่ในการเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

2) กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมในการให้ความรู้โดยจัดแสดงงานศิลปะด้านประวัติศาสตร์ จากพื้นที่จัดแสดงในส่วนของศิลปะประวัติศาสตร์ กิจกรรมในการให้ความรู้โดยจัดแสดงงานศิลปะถาวร จากพื้นที่จัดแสดงในส่วนของศิลปะถาวร กิจกรรมในการให้ความรู้โดยจัดแสดงงานศิลปะชั่วคราว จากพื้นที่จัดแสดงในส่วนของศิลปะชั่วคราว กิจกรรมในการให้ความรู้โดยเป็นสถานที่เผยแพร่ศิลปะเชิงพาณิชย์ จากพื้นที่จัดแสดงในส่วนของศิลปะเชิงพาณิชย์ กิจกรรมในการให้คำแนะนำและความรู้แก่ผู้สนใจศิลปะ และนักสะสมศิลปะ จากพื้นที่ของส่วนที่ให้คำแนะนำจากผู้ทรง

คุณวุฒิด้านศิลปะ รวมไปถึงภัณฑารักษ์ กิจกรรมในการเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ จากการจัดพื้นที่ให้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

3) องค์ประกอบทางกายภาพของสถาปัตยกรรม ได้แก่ สถานที่ตั้ง การเข้าถึง สถานที่จอดรถ รูปแบบอาคาร รูปแบบหลังคา รูปแบบเปลือกอาคาร การจัดผังพื้นที่โดยรอบอาคาร การจัดผังพื้นที่ภายในอาคาร ลักษณะพื้นที่จัดแสดงภายใน ลักษณะพื้นที่จัดแสดงภายนอก การจัดแสดงภายในอาคาร การจัดแสดงภายนอกอาคาร การระบายอากาศ การจัดระบบเสียง และเก็บเสียง

3.2.2 พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาข้อมูล

การทำวิจัยแบบสอบถามเพื่อนำข้อมูลปัญหาที่เกิดขึ้น และความต้องการในสังคม เพื่อนำไปออกแบบอาคารหอศิลป์ร่วมสมัยกรุงเทพมหานคร ฉะนั้นการกำหนดพื้นที่ในการศึกษาข้อมูลจึงกำหนดพื้นที่ศึกษา หอศิลป์ แกลเลอรี และพิพิธภัณฑ์ในเขตกรุงเทพมหานคร

3.2.3 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ประกอบด้วย บุคคลากรหอศิลป์ และกลุ่มผู้เข้าชมงานศิลปะ ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบตรงตามชนิด (typical sampling) โดยเลือกเก็บเฉพาะหน่วยตัวอย่างที่ทำการวิจัยเท่านั้น คือ บุคคลากรหอศิลป์ และกลุ่มผู้เข้าชมงานศิลปะ จากหอศิลป์ที่เลือกกำหนดตามชนิดในแบบต่าง ๆ อันได้แก่ หอศิลป์แห่งชาติ หอศิลป์ของสถาบันการศึกษาของรัฐ หอศิลป์สถาบัน และองค์กรต่าง ๆ ของรัฐ หอศิลป์ภาคเอกชน และยังคงต้องเป็นหอศิลป์ที่มีลักษณะในรายละเอียดใกล้เคียง หรือสอดคล้อง กับข้อมูลของหอศิลป์ หรือแกลเลอรี ในต่างประเทศ (และบางโครงการในประเทศไทย) โดยได้ทำการออกสัมภาษณ์ด้วยตนเองในส่วนของบุคคลากรหอศิลป์และทำการวิเคราะห์หรือร่วมกับบทความ และบทสัมภาษณ์ จากเอกสารวารสาร และนิตยสารต่างๆ และเก็บแบบสอบถามด้วยตนเองเป็นจำนวนหอศิลป์ละ 25 ชุด ซึ่งได้แบบสอบถามทั้งหมด 200 ชุด ประกอบด้วยข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถามดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3.1

การจำแนกเพศของผู้ที่ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน/ร้อยละ
ชาย	110
หญิง	90
รวม	200

ตารางที่ 3.2

การจำแนกอายุของผู้ที่ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน/ร้อยละ
ต่ำกว่า 25 ปี	102
25-35 ปี	44
36-45 ปี	26
46-55 ปี	22
มากกว่า 55 ปี	6
รวม	200

ตารางที่ 3.3

การจำแนกการศึกษาของผู้ที่ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน/ร้อยละ
ประถมศึกษา	16
มัธยมศึกษาตอนต้น	14
มัธยมศึกษาตอนปลาย	40
อนุปริญญา/ปวส.	16
ปริญญาตรี	84
ปริญญาโทขึ้นไป	30
รวม	200

ตารางที่ 3.4

การจำแนกความถี่ในการเข้าใช้ของผู้ที่ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวนร้อยละ
1-4 ครั้ง/เดือน	126
4-8 ครั้ง/เดือน	42
8-16 ครั้ง/เดือน	6
มากกว่า16 ครั้ง/เดือน	26
รวม	200

ตารางที่ 3.5

การจำแนกความต้องการในการเข้าชมของผู้ที่ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวนร้อยละ
ต้องการศึกษา	84
ต้องการที่จะซื้อเก็บเป็นที่ระลึก	34
พักผ่อนหย่อนใจ	78
อื่นๆ	4
รวม	200

3.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

จากสมมติฐานย่อย "ศักยภาพในการใช้งานของหอศิลป์ร่วมสมัยขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ด้านหน้าที่ กิจกรรม และองค์ประกอบทางกายภาพในงานสถาปัตยกรรม" จะทำการวิเคราะห์จากข้อมูลที่ได้จากการเก็บแบบสอบถาม และทำการทดสอบความสัมพันธ์ของหน้าที่ กิจกรรมและลักษณะทางกายภาพของสถาปัตยกรรมจากข้อมูลความคิดเห็น หลังจากการเข้าชมหอศิลป์ที่กำหนด ของผู้กรอกแบบสอบถาม โดยใช้สถิติเพื่อทดสอบความสัมพันธ์ (correlations) ของหน้าที่ กิจกรรมและองค์ประกอบทางกายภาพของสถาปัตยกรรม และเพื่อเปรียบเทียบค่าความแตกต่าง

ของค่ากลาง (one-way ANOVA) ของหน้าที่ กิจกรรมและองค์ประกอบทางกายภาพของสถาปัตยกรรมว่าส่งผลต่อศักยภาพในการใช้งานของหอศิลป์

3.3 การศึกษามาตรฐานการออกแบบ และการบริหารจัดการ

การศึกษามาตรฐานในด้านต่าง ๆ จากตัวอย่างศึกษาอาคารหอศิลป์ร่วมสมัยในประเทศไทย และในต่างประเทศ รวมไปถึงทฤษฎี และตัวอย่างศึกษาในบทความต่างประเทศ เพื่อกำหนดการแก้ปัญหา แนวทางการออกแบบ และแนวทางการบริหารจัดการ เพื่อพิสูจน์สมมติฐานหลักคือ "การจัดทำโครงการหอศิลป์ร่วมสมัยกรุงเทพมหานครที่มีศักยภาพต้องพิจารณาปัจจัยแนวทางการออกแบบ และการบริหารจัดการหอศิลป์ร่วมสมัยที่มีมาตรฐาน"

3.4 การทำวิจัยโดยการทำการออกแบบโครงการ

การทำวิจัยโดยการทำการออกแบบโครงการหอศิลป์ร่วมสมัยกรุงเทพมหานครจากข้อมูลมาตรฐานที่ทำการศึกษา และสรุปขั้นตอนตามแนวทางการออกแบบ และแนวทางการบริหารจัดการที่กำหนด

3.5 การทำการวิจัยโดยการสัมภาษณ์

การทำการวิจัยโดยการสัมภาษณ์ จากการจัดทำเครื่องมือการวิจัยประกอบด้วย แบบร่างโครงการทั้งในด้านกระบวนการออกแบบ การบริหารจัดการโครงการ ทุนจำลอง ภาพจำลอง และแบบอาคาร เพื่อทำการวิจัยในสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านสถาปัตยกรรม ภัณฑารักษ์ และศิลปิน เพื่อนำการประเมิน และข้อเสนอแนะ ไปใช้ในการสรุป และอภิปรายผลการออกแบบ การกำหนดแนวทางการออกแบบ และบริหารจัดการโครงการหอศิลป์ร่วมสมัยกรุงเทพมหานคร ได้ข้อมูลในเชิงคุณภาพ

3.6 วิธีการทำการวิจัย

1. ศึกษาประวัติศาสตร์ และพัฒนาการด้านเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษาที่ส่งผลต่อพัฒนาการความเป็นมาของหอศิลป์ และหอศิลป์ร่วมสมัยที่มีอยู่ในประเทศไทย รวมถึงความต้องการศิลปะร่วมสมัย และหอศิลป์ร่วมสมัยในประเทศไทย
2. ศึกษาข้อปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้งานอาคารหอศิลป์ และหอศิลป์ร่วมสมัยในเขตกรุงเทพมหานครฯ ปัจจุบัน

2.1 ศึกษาโดยการสังเกตตรง จัดทำแบบสอบถามความคิดเห็น และความต้องการ จากผู้ใช้งานอาคารหอศิลป์ และหอศิลป์ร่วมสมัยในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อทราบถึงลักษณะหน้าที่ กิจกรรม และองค์ประกอบที่ควรจะมีในอาคารหอศิลป์ที่มีศักยภาพ

3. ศึกษารวบรวมข้อมูลองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม เพื่อสรุปเป็นแนวทางการออกแบบหอศิลป์ร่วมสมัยกรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์ย่อยได้แก่

3.1 ศึกษาองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม และกิจกรรมที่เหมาะสมของอาคารหอศิลป์ร่วมสมัยที่มีอยู่ในประเทศไทย และหอศิลป์ร่วมสมัยในต่างประเทศ ได้แก่ รายละเอียดการใช้งาน ขนาดและรูปแบบของการใช้งาน ลักษณะการจัดวางอาคาร และรูปแบบอาคาร

3.2 ศึกษาองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมภายในที่เหมาะสมในการใช้งานของพื้นที่จัดแสดง จากหอศิลป์ร่วมสมัยที่มีอยู่ในประเทศไทย และหอศิลป์ร่วมสมัยในต่างประเทศ ได้แก่ ลักษณะพื้นที่ในการจัดแสดง ลักษณะการจัดแสดงในการจัดแสดง และองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เป็นส่วนส่งเสริมการจัดแสดง

3.3 ศึกษาลักษณะผู้ใช้งาน เพื่อสามารถกำหนดรูปแบบอาคาร ขนาดอาคาร และความเหมาะสมของบริเวณที่ตั้งให้สอดคล้องกับการใช้งาน

3.4 ศึกษาขนาด และลักษณะพื้นที่ตั้งโครงการ ที่สอดคล้องกับการใช้งาน รูปแบบอาคาร และลักษณะผู้ใช้งาน

3.5 สรุปแนวทางในการออกแบบหอศิลป์ร่วมสมัยกรุงเทพมหานคร

4. ศึกษารวบรวมข้อมูลด้านการบริหารจัดการโครงการ เพื่อสรุปเป็นแนวทางการบริหารจัดการหอศิลป์ร่วมสมัยกรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์ย่อยได้แก่

4.1 ศึกษาการจัดโครงสร้างการบริหารองค์กรของ หอศิลป์ร่วมสมัยที่มีอยู่ในประเทศไทย และหอศิลป์ร่วมสมัยในต่างประเทศ

4.2 ศึกษาการบริหารจัดการงบประมาณโครงการของหอศิลป์ร่วมสมัยที่มีอยู่ในประเทศไทย และหอศิลป์ร่วมสมัยในต่างประเทศ

4.3 ศึกษาการบริหารรายรับของหอศิลป์ร่วมสมัยที่มีอยู่ในประเทศไทย และหอศิลป์ร่วมสมัยในต่างประเทศ

4.4 สรุปแนวทางในการบริหารจัดการหอศิลป์ร่วมสมัยกรุงเทพมหานคร

5. การนำข้อมูลการสรุปแนวทางการออกแบบ และแนวทางการบริหารจัดการ ไปใช้ในกระบวนการการออกแบบโครงการหอศิลป์ร่วมสมัยกรุงเทพมหานคร

